

יש לי מושג

בחירה חופשית

יוסף רזניק

האם אנחנו כבולים?

"אני כבר לא אשתנה", "כזה אני", "ככה התרגלתי". את המשפטים האלה אנחנו שומעים לעתים מהסובבים אותנו, ולפעמים אפילו אומרים אותם בעצמנו. מתפיסת העולם שיוצאת מהמשפטים הללו, יוצא שאנחנו בעצם כבולים: כבולים לדרך שבה גדלנו, כבולים לחברה שאנו חיים בתוכה, כבולים לגירויים שמחוצה לנו ולדחפים ולהרגלים שבתוכנו.

ההשקפה הפסימית הזו אינה מקובלת על התורה. התורה אומרת לנו שלאדם יש כוח לכוון את מעשיו כרצונו: "וְאֵהָ נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמְּנוּת וְאֶת הַרְעָה... וּבְחַרְתָּ בֵּינֵיהֶם!" (דברים ל, טו-טז). כל מצוות התורה מבוססות על הקביעה שאנחנו יכולים - יכולים לבחור בטוב, יכולים להתגבר על היצר, על ההרגל ועל המוסכמות החברתיות, יכולים להשתפר ולהשתנות ולהיות טובים יותר. לא רק שאנו יכולים לבחור מה לעשות, אנו יכולים לבחור אפילו מה להרגיש, שכן מצוות התורה אינן עוסקות רק במעשים אלא גם ברגשות. אבל זה כבר נושא לפינה אחרת.

כל חתול עושה "מיאו"

האדם הוא היחיד מבין הנבראים שזכה במתנת הבחירה החופשית. האבן, עץ הברוש והחתול אינם יכולים להיות "טובים" או "רעים"; הם פשוט נוהגים לפי הטבע שלהם. אפילו המלאכים אינם יכולים לבחור את דרכם - הם מוכרחים למלא את השליחות שאליה נשלחו. אבל האדם יכול לבחור מה ברצונו לעשות, ובכך הוא דומה לה' יותר מכל שאר הברואים. היכולת הזו היא שהופכת את האדם למרכז הבריאה ולעיקרה. ■

תשמור על העולם, ילד!

אבל היכולת הזו גם מטילה על האדם אחריות גדולה, ובראש ובראשונה אחריות על עצמו. כיון שהאדם יכול לבחור, מוטל עליו לבחור בטוב ולעשות את רצון ה', ולהתרחק מהרע. אם עשה כן, הוא זוכה לקרבת ה' ולשכר גדול שהוא מטרת הבריאה כולה, ואם לא - יקבל ייסורים עד שיחזור לדרך הטובה. אבל מעשיו של האדם משפיעים לא רק על עצמו, אלא גם על הבריאה כולה: אם עשה האדם את המוטל עליו, הבריאה כולה מקבלת שפע וטוב, ואז נחשב האדם כאילו היה "שותף לה' במעשה בראשית", שכן במעשיו הוא הוסיף ברכה לבריאתו של ה'. ואם האדם מקלקל את מעשיו הרי הוא מחריב את העולם, כמו שקרה למשל בדרך המבול.

על עניין זה מספרים לנו חז"ל: "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן. אמר לו: ראה מעשיי, כמה נאים ומשובחים הם! וכל מה שבראתי - בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת - אין מי שיתקן אחרך".

הכול יודע מראש?

יש ששואלים: אם ה' יודע מראש מה אנו עתידים לעשות, כיצד יתכן שיש לנו בחירה חופשית? בשאלה זו דנו הרבה מחכמי ישראל, והתשובה העיקרית שנתנו היא שדיעתו של ה' אינה כידעתנו שלנו, והיא בלתי נתפסת, כשם שה' יתברך בעצמו הוא בלתי נתפס. ואנו יודעים רק שדיעתו של ה' היא כזו שאינה סותרת את העובדה שאנו חופשיים לבחור, כפי שאומרת התורה וכפי שאנו מרגישים בתוכנו.

ובחיוך

פרופסור אחד נתן הרצאה, והוכיח באותות ובמופתים שאין לאדם בחירה חופשית אלא כל מעשיו נקבעים על פי זרמים חשמליים במוח. בסיום ההרצאה, קם אחד השומעים וסטר לפרופסור. "מה זה?! זעם הפרופסור. "מה אתה עושה? איזו מין התנהגות זו?!" - "מה אתה רוצה ממני?" אמר האישי, "הזרמים החשמליים במוח שלי קבעו שאתן לך סטירה. אם אתה בא בטענות, כנראה שגם לדעתך יש לאדם בחירה חופשית..." ■

- רוצה לקבל עלונים בדואר?
- בא לך לחלק עלונים לחברים?
- מעוניין להפיץ עלונים בשכונה?

מבצע 'שלוש חבר'

מצרף חברים חדשים, יש לך הזדמנות להצטרף לעשרות אלפי חברי 'שלוש לעם'!

הבר צבא אקול
ז'אן-לואי ז'אן
ברנאר ארנסט

צור קשר
בטלפון:
02-5022881
(שלוחה 10)

בין השעות:
10:00-15:00
ושלם 18 ש"ח לחודש
עלות הדואר,
הנר זכאי 47 * 10
עלונים מדי חודש.

חבר 'שלוש לעם' שותף ל... • הפצת מאות אלפי עלונים

• 180 מרכזי פעילות נוער בארץ ובתפוצות • אלפי בני נוער המשתתפים בשיעורי תורה

גיליון זה יר"ע מ"מ מרכז 'שלוש לעם' ש"ע עמותת נביראל שר ישראל (ער" 5-037849-58) רחוב בני ברית 18, ירושלים | טל. 02-5022881 | פקס. 02-5022771

ארגון 'שלוש לעם' בנושאות גדולי התורה שליט"א מפעיל: מסגרות לימוד ופעילויות לנוער בפרויה ארצית. • ישיבה נבונה • ישיבה תורנית לצעירים • מדרשות ערב לנוער • מדרשת יהדות לבנות • שיעורים והרצאות • הכוונה ויעוץ • מחקר ותייעוץ 'מורשת קהילות ישראל' מכון הוצאה לאור • אתר 'שלוש לעם'. • 'שלוש לעם'. באפליקציה

מתחברים לתורה ויהדות

שלוש לעם

לנוער ישראל

פרשת וארא כו' בטבת תשע"ח | 13 בינואר 2018 810

מבט אל החיים

הכל לטובה

אתמר לוף

מייקל גרר את רגליו לבית הספר ללא חשק. אתמול בלילה אביו השיכור חזר הביתה עצבני והיכה אותו מכות נמרצות, ובנוסף גם הבוקר הוא יצא רעב מהבית אבל בכל זאת הוא העדיף ללכת ללימודים מאשר לשמוע את מריבותיהם של הוריו, שנהגו תמיד להאשים אחד את השני בחוסר הצלחתם. האפרטהייד (מדיניות ההפרדה בין שחורים ולבנים בדרום אפריקה), היא זו שגרמה לעניות, פשע ומוות אצל השחורים. כך שאפילו בדרך ללימודים היה על מייקל לעקוף שכונה מסוימת, כדי לא להיתקל באחת מ'מאפיות הרחוב' המסוכנות.

מייקל המשיך בדרכו כשלתע שמע צרחות, הוא הבחין בשני נערים כושים מכים באלומות קשה ילדה לבנה, שהייתה נראית בת למשפחה עשירה. הוא רצה לעזור לילדה אבל ידע שהאזור הזה מסוכן אפילו עבורו, ולכן החליט לחכות בצד לרגע המתאים. ואז, כשהם הרפו ממנה לרגע רץ מייקל, הרים את הילדה מהכביש, נתן לה יד התחיל לרוץ אתה כמה שיותר רחוק מהמקום. הם הנערים הכושים רצו אחריהם כמה דקות ברציפות, עד שחששו להיכנס לשכונה הלבנה ונעצרו. מייקל והילדה נכנסו לתחת משטרה, מייקל נכנס פנימה ושאל את המוקדן האם הוא יודע למי שייכת הילדה וסיפר לו כיצד הוא מצא אותה. תוך כדי שמייקל דיבר עם המוקדן, נכנס לתחנה שוטר נוסף שדיבר במהירות במכשיר הקשר שלו. פתאום הוא ראה את הילדה וצעק בקשר: "לכל הניידות, הילדה נמצאה. אני חוזר, הילדה נמצאה!" התברר שהילדה יצאה מהבית כאשר המשרתת האחראית

זהב, שהחליט שמייקל הוא הפרויקט שלו. הוא היה מדבר עם מייקל ושופך

עליה לא שמה לב, ומאו הוריה חיפשו אותה ללא הפסקה. השוטרים הושיבו בינתיים את מייקל וביקשו ממנו לחזור על כל הסיפור: "מה שמך?"

"מייקל, ואני ממחר לבית הספר. אני יכול כבר ללכת?" אמר בחוסר סבלנות, השוטרים ביקשו ממנו רק כמה חתימות ושחררו אותו לנפשו.

שנים עברו מאז אותו מקרה, מייקל כמו רבים מהנערים בשכונתו הפך לפושע 'קטן'. אחד

שגונב אוכל מדוכני מזון מהיר כדי לא לישון על בטן ריקה, חוטף ארנקים מנשים זקנות, וחי איכשהו מהיד לפה. וכשנתפס והועמד למשפט נגזרו עליו עשר שנות מאסר והוא החל לרצות את העונש מיד. וכך, בגיל תשע עשרה מצא מייקל את עצמו, גנב בינוני ו'ירוק' מוקף באסירים פושעים גרוועים יותר. אבל הדבר הכי רע עבורו בשהייה בכלא היו הסוהרים שהתעללו בו וכאשר התלונן עליהם הם העידו עליו שהוא לא שפוי ושכדאי לתת לו טיפול פסיכיאטרי. מייקל אכן הונס לבידוד ובלע בשקט את כדורי התרופות שנתנו לו. וכבר חיכה לרגע בו יהיה משוגע באמת ויפסיק כבר לסבול. כעבור חודשיים של טיפולים מייקל נעשה בחור עייף שנראה כמו אדם בן ארבעים. בשלב מסוים הוא נקשר למיטה כדי שלא זייק לעצמו או לסביבתו. במצב הזה היה מייקל כאשר האפרטהייד הלך ונעלם, וכשהחליטו השלטונות שמגיע לו להשתחרר מהכלא הוא הועבר לבית חולים פסיכיאטרי.

בבית החולים הפסיכיאטרי האח האחראי עליו היה גרג - איש ענק עם לב זהב, שהחליט שמייקל הוא הפרויקט שלו. הוא היה מדבר עם מייקל ושופך

עליו מילים טובות. מייקל התחיל להאמין בעצמו, וגם לחלום על עתיד של בית, אישה וילדים. וביום שחתם מנהל המחלקה על מכתב השחרור של מייקל, הוא כבר עלה על מטוס לאנגליה. שם הוא תכנן ללמוד פסיכולוגיה באוניברסיטה כדי שיוכל למנוע מאחרים את הסבל שעבר בילדותו.

למייקל הייתה רק בעיה אחת: לימודים באוניברסיטה עולים המון כסף וצריך לממן אותם. מייקל התייעץ עם גרג, שסיפר לו שיש מלגות לימודים ומי שעומד בתנאים יכול להשיג את כל הכסף הדרוש ללימודיו. מייקל ניסה לפנות לקרנות הללו, אבל שום מלגה לא הגיעה. כאשר הוא היה מיואש וכמעט רצה לחזור לדרום אפריקה, הגיעה אליו מעטפה שמה. המעטפה הגיעה מקרן על שם מרינדה יוהנסן אישה שתורמת כספים לשחורים שנפגעו מסיבות גזעניות. מרינדה החליטה לתרום כבר בתור ילדה, כאשר נערים שחורים היכו אותה מכות רצח וילד צעיר שחור הציל אותה מידיהם. כשמרינדה ניסתה למצוא את המציל האלמוני, היא גילתה רק ששמו היה מייקל. ולכן הקימה מרינדה את הקרן - גם כדי לעזור לשחורים לא להיכנס לעוני ופשע, וגם מתוך תקווה שאולי תצליח למצוא את מייקל ולהשיב לו טובה תחת טובה.

מייקל התרגש והתקשר מיד לקרן. הוא סיפר להם שהוא היה הנער שהציל את מרינדה, ושלעולם לא דמין' למה יוביל המעשה שלו: מרינדה בעצמה ביקשה להיפגש איתו, ובמפגש שארגנו להם היא הודתה לו בהתרגשות והכירה לו את הילדים שלה: "אם לא היית מציל אותי באותו בוקר הילדים האלו לא היו כאן היום!" ומיד העבירה לחשבון הבנק שלו מלגה מכובדת, שתספיק ללימודי הפסיכולוגיה שלו וגם לאפשר לו מחיה ברווח....

כשאדם עושה מעשה טוב, הוא גורם לטוב שבעולם לגדול ולהשפיע על הסובבים. כשאומרים 'שמעשה טוב - לא מפסידי' הכוונה היא שבסופו של דבר, מי שיצר את המעשה הטוב רק הרוויח ממנו אם לא מיד, אז בטווח הארוך... ■

נוחה של צעקה

(מתוך מדור 'סיפור צעיר')

א.ס.ו.פ.

סיפור לשבת

זכויות ההומלס

אריק סול

מלבד שדרוג איכות החיים בבניית דירות רחבות ידיים, קיוו השכנים כי הבניין החדש שהם מקימים על חורבות הבניין הישן שלהם, ירחיק מהם גם טיפוסים טורדניים. כמו חסרי בית שנהגו לאסוף צדקה בין בנייני הסביבה. והכי גרוע - ההומלס שתדיר היה מופיע בבניין. דופק על דלתותיהם ולעיתים גם נח בתוך חדרון האשפה של הבניין. בכל עת שהיה איש מגיע לאזור הם היו מניסים אותו בצעקות, מבקשים ממנו בתקיפות לעזוב את המקום ומאיימים עליו כי אם יישאר במקום תוזמן המשטרה. בבניין החדש כך קיו השכנים, יהיה שער חשמלי ושומר בכניסה ולא ניתן יהיה להיכנס ללא מפתח או קוד מוסכם. אמצעי הביטחון הללו יסלקו אנשים מסוגו של הקצבן המיותר.

במשך למעלה משנה עמלו נציגי השכנים על השגת האישורים מהעירייה ורק לאחר שנה ניתן האישור. השכנים החלו לתכנן את השיפוץ, נחתם חוזה והתכניית הושלמו והשכנים ביקשו להגיע לעירייה ולקבל את האישור הסופי לתכנייתיהם הגדולות.

השכנים היו סבורים כי מדובר בעניין פרוצדורלי הדורש חתימה בלבד, אלא שאז הפתיע אותם ראש מחלקת התכנון והבנייה, והודיע להם כי הוא נאלץ להשעות את אישור הבנייה: "מדוע?" שאלו השכנים: "מאחר שלא כל דיירי הבניין חתמו כי הם מאשרים את הבנייה", ענה המנהל. השכנים המופתעים הבטיחו לראש המחלקה כי כל השכנים תמימי דעים בעניין וכי חתימותיהם מצויות במסמך שהביאו, אלא שאז הוא הציג בפניהם מסמכים

ישנים שנמצאו בארכיון העירייה בהם נכתבו שמות הדיירים ותאריך רכישת הדירה, אך סעיף שאומר ש'חדרון האשפה', בו נמצאים מיכלי הזבל יישאר בחזקתו של הקבלן. השכנים היו המומים, הם לא ידעו כלל על הסעיף הזה, ולא הבינו מדוע הדבר מונע מהם לבנות. אלא שהלה הבהיר להם שאינם רשאים לעשות כל שינוי בחדרון האשפה מבלי שהם מקבלים את רשות בעליו: "אבל לא נוכל לבנות בלי להרוס אותו, הוא ממוקם בחזית הבניין", טענו השכנים. הלה משך בכתפיו ואמר: "נסו למצוא את הקבלן, שלמו לו את שווי החדרון וחלצו ממנו את החתימה".

השכנים שניסו לברר את שמו של הקבלן שבנה את הבניין לפני כ-76 שנים התקשו במשימה, בתום מאמצים הם גילו ששמו היה אלקנה אבל כבר זומן הוא לא בין החיים. השכנים ניסו לאתר את ילדיו. ולאחר שנכשלו, שכרו משרד חקירות והטילו עליו את המשימה לגלות את צאצאיו של הקבלן אלקנה, כדי שאלו ימכרו להם את חדרון האשפה. לאחר בדיקה ראשונית התברר שיש לו בן שענה לשם יוסף - אלא שכתובתו אינה ידועה. החוקר הפרטי החל לנסות לאתר אותו באמצעות משרדי הממשלה, ביטוח לאומי, קופות חולים אך העלה חרס בידו.

בשלב מסוים הוא החליט לנסוע למקום שבו אלקנה התגורר ולחפש משהו שמכיר אותו. כשהגיע לכתובת שבה התגורר אלקנה בעבר - הוא דפק על דלת השכנים שענו לשם 'משפחת מוזו' וביקש מהם פרטים כיצד יוכל לאתר את יוסף בנו של אלקנה. הם שיתפו פעולה וידעו לספר לו כי יוסף הינו חסר בית שנסתובב באחת משכונות היוקרה של אחת הערים הסמוכות. הם תיארו לו כיצד הוא נראה וכיצד יוכל לפגוש אותו, להפתעתו של החוקר התיאור של המקום ושאר הפרטים היו בדיוק - סביבת הבניין של שלוחו.

הוא נסע חזרה לאזור הבניין ושם פגש את יוסף וסיפר לו על רצונם של השכנים. בתחילה סירב יוסף לשתף פעולה: "האנשים האלו מיררו את חי, בכל פעם הם גרשו אותי מהמקום שלי. אני לא מועניין למכור להם את חדרון האשפה"

לא חשב מעולם...

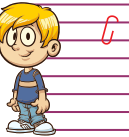

יגורשו והומלסים מתחומי הבניין העסקה תבטל ועל השכנים לשלם לו פיצויים בסכום דמיוני. השכנים בתחילה התנגדו להסכם, אבל כשהבינו שאין להם הרבה ברירות הם הסכימו לחיות עם העובדה שקבצנים והומלסים יסתובבו וידפקו על דלת ביתם ומעבר לכך: הם כנראה יאלצו לשנות לחלוטין את היחס המחפיר שלהם להומלסים, אחרת הם לא יוכלו לבנות את הבניין לעולם...

בפרשת וארא ניתן לראות את חשיבות ראיית הנולד, הבנה כי לכל מעשה יש תוצאה שגם אם אינה נראית בעין בשלב הראשוני - סופה שהיא תגיע. כמו המכות שספגו המצרים. פרעה ומצרים לא האמינו בידו של ה' והמשיכו להתנהל בדרכם והמחיר ששילמו היה כבד מנשא.

דווקא במכת ברד, מספרת התורה כי היו מצרים שהבינו את תוצאות מעשיהם ומיהרו להכניס את מקניהם לתוך הבית ובכך הם ניצלו ממוות השכנים. בתחילה סירב יוסף לשתף פעולה: "האנשים האלו מיררו את חי, בטוח, האדם שסבור כי מעשה נמדד רק בתוצאותיו המידיות, עשוי לגלות עד מהרה שהשלכות מעשיו עלולות להגיע גם במקומות ובזמנים עליהם לא חשב מעולם..."

סיפור צעיר אין לי אבא אחר

הצדיק רבי ישעיה ברדקי (חתנו של רבי ישראל משקלוב מגדולי תלמידי הגאון רבי אליהו מוילנא, ומראשי ה'הישוב היהודי בארץ ישראל לפני פמאיתם שנה), החליט לעזוב את הגולה ולעלות לארץ ישראל משאת נפשו. לקח אתו למסע את ילדיו - בנו ובתו הקטנים, צרר מעט חפצים ועלה לספינה שהייתה אמורה להפליג לארץ ישראל.

היתה זו ספינה רעועה וישנה, מלכתחלה לא נבנתה להפלגות ארוכות טווח, ובנדאי לא לעת זקנה. בתחלת המסע נשבו רוחות קלות, והספינה הפליגה בשלום, נותנת אשליה של סביי שהמסע יגמר במהירות ובשלום. אף ככל שהתקדמו אל תוף הים גברו הרוחות, מנג האויר הפך לסוער, והרוחות התחילו לעשות בספינה כנאותו של הים. הספינה שהפכה לאגוז לא היתה קלישאה - היתה זו מציאות עגומה. עם עשרות הנוסעים שעליה ירדה והתרוממה, הסתובבה והסתחררה סביב עצמה פאלו היתה עשויה מגיר, ובאחת התפרקה הספינה לגורמים, משליכה את עצמה יחד עם תכולתה האנושית אל הגלים הסוערים.

היפשה היתה רחוקה מרחק נפר, סירות הצלה לא היו על הספינה, ואלו שלא ידעו לשחות - נגזרה עליהם טביעה כקעט ודאית. רבי ישעיה ידע לשחות. הוא השל אל המים פשבנו ובתו צמודים אליו, בקושי העלה אותם על גבו, הורה להם להצמד ולא להרפות, והחל שוחה במרץ, עד פמה שאפשר לצפות מאדם שפוחב על פתפו שני ילדים קטנים.

שעה ארצה חתר, סוחב את עצמו ואת ילדיו נגד הים, צו החיים העניק לו פחות עלאיים שפמותרם לא ידע שפצויים בו, הוא לא עצר אף לא לרגע. ואז בא החבדון הגדול, הוא חש את הלאות פושטת בעצמותיו, את הפכדות המפתשט. הניפשה הרוחקה גם כן נראתה רחוקה הרבה יותר. והמשקל הקר שעל פתפיו אים למשך אותו למצילות. הוא חש שאין לו בררה, שלששתם יחד לא יוכלו להמשיך,

עם כל הפאב והצער, הוא יאלץ להפרד מאחד מילדיו ולהניחם לחסדי הים הסוערים. ההחלטה היתה קשה מנשוא, מי ישאר ומי ימשיך... הפן... אז הפת... לבו לב האב מאן להחליט, סרב להכריע. אף פמי שפל ימיו בטל את דעתו לרבונו של עולם, מי שפל חיו אפון את עצמו לפעל על פי הצו האלקי, הוא ידע שגם למצב מעין זה יש תשובה. תיבת להיות הכרעה תורנית לטוביה פה סבוכה. מחו שפעל במרץ הביא הכרעה מאמתת בהוכחות ובראיית... הוא פנה לבתו:

"בתי", אמר ששדמעות בעיניו, "לא אוכל להמשיך פה, אני מרגיש לפני קרטיה, תכף וכלנו נטבע. בפקשה בתי אהיבתי, הרפי את אחינתך בי, פה רצונו יתברך".

"אבל אבא, אני לא יכולה לעזוב אותך, אני אטבע..."

"אין לנו בררה, בתי, קשה לי לברר עוד, בפקשה..."

הפת פרצה בכפי נאש וצעקה: "אבל אבא. איך אתה יכול לעזוב אותי, אתה אבא שלי... אין לי אבא אחר..." ושוב בקול נשנק מבכי היא חזרה רק על הפשפט האחרון: "אבא, אין לי אבא אחר".

הפלים עשו את שלמה, הן חלחלו עמו, ופתע חש רבי ישעיה שפחות חדשים זורמים לגופו, הוא הורה לה להידק את אחינתה, ובמאמץ אדירים המשיך לחתר אל החוף.

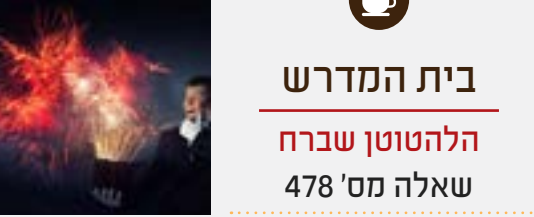
הוא הצליח, ובכחות על טבעיים הוא הגיע אל החוף. מייד בהגיעו קרס תחתיו מתעלף. שבועות ארפים שכב שם חסר הכרה, כשבנו ובתו סועדים אותו ומנסים לעורר אותו מהעלפון העמוק שבו שקע. באחד הנמים עמדה בתו לידו, לפשה את ידו, וחרצה על אותם משפטים שאמרה אז בלב הים הסוער: "אבא, איך אתה יכול לעזוב אותי, אתה אבא שלי..."

אין לי אבא אחר... והאב התעורר.

זכרי תמיד כל ימי חייך, בכל זמן קושי, בעת צרה או במצוקה, בכל זמן שבו החשך מאים להסתיר את האור, פשהעננים מאפילים על השמש הזורחת, פנוך שאי בתפלה לאבא האחד והיחיד שלי לנו, במלים נרגשות מעמך לב, החזיקי תזק תזק ואמרי אותם המלים: "אבא, איך אתה יכול לעזוב אותי, אתה אבא שלי... אין לי אבא אחר..." מבטח לך פי האבא הגדול "אבינו שבשמים" יושיט לך את ידו יוביל אותך לחוף מבטחים.

פעולם נעלם גם התחושות הרוחניות הנשגבות ביותר איןן קונות שבייתה נצחית. הן פאות והולכות, לפעמים יותר ולפעמים פחות. יש שהן מתחזקות ומחזקות מעמד ימים ארפים יותר, ויש שהן חולפות פאורח לרגע ונעלמות לבלי שוב. התחושה הגבוהה ביותר שאותה מבקש יהודי מאמין להרגיש היא תחושה אין סופית של "אין עוד מלבדו". גם אחרי שהיא מכין שלא יכול להיות מאמנה חזקה זו שרבונו של עולם הוא האחד והיחיד שבידו הכחות כלם, גם אז השאיפה עדין ממלאת את הלב לא רק להבין, גם להרגיש. להתעלות מעל לעולם הנעלם, להביט אל תוכו של עולם החמרי מטרף, עולם שבו אור וחשך משמשים בערבוביה, טוב ורע חיים זה לצד זה פאלו היו אחים תאומים, ופשוט להרגיש בכל נימי הנפש שאין עוד מלבדו". אין פמעט דבר מגדל יותר למהותו של העולם החמרי מאשר תחושה עליונה זו, ולכן היא קשה כל כך להשגה.

אבל לשנם רגעים שהארה חדה מכליחה, הארה שקורעת מסכים, פוקחת עינים ומגלה תעלומות. פאותם רגעים חש האדם בכל נימי לבו נפשו ומאדו את התחושה הברורה שאין עוד מלבדו". רגעים רוחניים אלו של התחברות אל האין סוף הנצחי, הם רגעים ששום הנאה ארצית לא תוכל להתקרב אליהם. כשאדם מצוי ברגע שכזה, אין שום דבר שהוא יהיה מוכן להחליף בעד אותה תחושה רוחנית מפלאת. וגם כשהארה נעלמת, פשהחשך החמרי שב לשלט, כשהעננים חוזרים להאפיל על השמש המאירה, עדין יש בו הכח שממסה פאותם רגעים, הכח לבלק בטוב, לראות את האור שבתוף החשך, ולהמשיך לחתר לעלות ולהתעלות.

בית המדרש

הלהטוטן שברח

שאלה מס' 478

"כמה תעלה לי הופעה של חצי שעה?" שאל יוסף את שימי הלהטוטן. יוסף רצה להפתיע את בנו אלקנה שחגג באותו שבוע את בר המצווה בהופעה של שימי הלהטוטן. "אלף חמש מאות ₪ לחצי שעה" השיב לו שימי. אלקנה הסכים והם סיכמו ששימי יגיע בתשע וחצי בערב ויתחיל מיד בהופעה. כאשר שימי הגיע הוא ראה שחתן הבר מצווה באמצע הדרשה, וכשביקש מיוסף לדעת מתי הוא מתחיל הוא נענה במשפט של "עוד כמה דקות..." הזמן עבר ולאחר דרשת הבר מצווה עלה לדרוש גם רב העיר, לאחר חצי שעה של המתנה עזב שימי את המקום כמובן לא לפני שהשאר חשבונית על אלף וחמש מאות ₪. יוסף שעדיין לא הספיק לעכל את הבריחה של שימי, טוען שאינו צריך לשלם לו את החשבונית מכיוון שבאירועים מהסוג הזה הדברים סובלים איחור. אבל שימי טען: "אני הגעתי כדי להופיע והגעתי מוכן. בסוף עוד חיכיתי יותר מחצי שעה למרות שסיכמנו זאת מראש, ואני דורש תשלום על הזמן שלי ולכן זאת בעיה שלך ואתה חייב לשלם..." מי לדעתכם צודק?

מעיינים בספרים ולומדים לפסוק הלכה או משפט: שולחן ערוך 'חושן משפט' סימן ש"א סעיף ג' וסימן של"ד סעיף א' בדין: 'נאנס מזמין העבודה והפועל מוכן לקיים'. סימן של"א סעיף ב' בדין: 'האם הגעה למקום נחשב תחילת מלאכה'.

תשובה לשאלה "לימוד או תיקון?" (שאלה מס' 476)

תקציר השאלה השבועית: ישראל תיקן מכשיר חשמלי באמצע השיעור לרווחת הלומדים, ועופר העיר לו שזה ביטול תורה. אבל דודו טוען שישראל יכול גם ללמוד וגם לתקן את המכשיר וזה לא נחשב ביטול תורה. מי צודק? בעתיד. ■

תשובה בקצרה: לכתחילה עדיף לא לעשות מלאכה בבית הכנסת וכל שכן שלא באמצע השיעור, כיוון שצריך להיות מרוכזים בחומר הנלמד. ואם לא היה לישראל זמן אחר לתקן את הקומקום, מותר לו לעשות זאת כי זה נעשה לרווחת הלומדים.

תשובה בהרחבה: ידועה ההלכה שכאשר אדם קורא 'קריאת שמע' ומתפלל אסור לו להתעסק במלאכה, לעומת זאת לגבי לימוד תורה כתב הפרי מגדים שאם אדם צריך לעסוק במלאכה, ראשי ללמוד ותוך כדי כך לעסוק במלאכה.

אלא שבגמרא בברכות מובא, שאם אדם רואה שבאו עליו יסורים יפשפש במעשיו ואם לא מצא סיבה לבוא היסורים יתלה זאת בביטול תורה. שואלים המפרשים: הרי הדבר הראשון שאדם צריך לבדוק - זה מה עם לימוד התורה שלו, ואם פשפש ולא מצא סימן שלא התבטל מתורה, אלא ניצל את הזמן כראוי אם כן מדוע שיתלה זאת בביטול תורה? אלא שמסבירים המפרשים, שישנו ביטול תורה בכמות' וישנו ביטול תורה באיכות' כלומר שאדם צריך לנצל את זמנו ללימוד התורה, ולהספיק ללמוד עוד חלקים מהתורה ואם לא ניצל את זמנו זה נקרא ביטול תורה בכמות' וישנו סוג נוסף של 'ביטול תורה' שהוא באיכות' כמו לגבי אדם שקורא באופן שטחי מבלי להבין ולהעמיק ולפי זה מסבירים את דברי הגמרא שאם פשפש ולא מצא יתלה זאת בביטול תורה באיכות'.

ולכן אדם בזמן שלומד תורה, צריך שכל ראשו יהיה מונח בחומר הנלמד. ולנסות להעמיק בה ככל שיוכל ובוודאי שלא להתעסק בדברים אחרים, כמו לתקן דברים באמצע השיעור מכיוון שסביר להניח שכך אין ראשו יוכל להיכנס ולהעמיק בהבנת הדברים. ולגבי עניין של תיקון דברים בבית הכנסת כתב ה'משנה ברורה' סימן קנ"א שאסור לעשות מלאכה בבית הכנסת.

לאור הדברים הללו, וודאי שעדיף שישראל יבצע את התיקון לכתחילה אחרי השיעור ואם לא היה לו זמן אחר לעשות זאת, ועכשיו תוך כדי הקשבה לשיעור הוא מתקן את הקומקום לרווחת הלומדים הדבר אפשרי, אבל קרוב לוודאי שהוא נחשב לביטול תורה באיכות' ולכן יש להימנע מלעשות זאת בעתיד. ■